

FINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE U SAVREMENIM USLOVIMA POSLOVANJA¹

Marina Gavrilović
"Auditing" doo, Vrnjačka Banja

Rezime. U savremenim uslovima poslovanja tržište ima objektivna pravila na osnovu kojih ocenjuje uspešnost u poslovnim aktivnostima svakog učesnika, te kao vrlo objektivan instrument nikome ne prašta pogrešno donesene poslovne odluke. Svaka pogrešno donesena poslovna odluka ima svoju cenu, koja se na tržištu najčešće skupo plaća. Da bi se izbegle ovakve neprijatnosti upravljanje mora biti bazirano na kvalitetnim, pouzdanim informacijama. Značajno mesto u kontekstu informacija pripada informacijama sadržanim u finansijskim izveštajima, koji predstavljaju veoma veliki informacijski potencijal, za brojne korisnike. Finansijski izveštaji koji čine informacijsku podlogu moraju biti objektivni i realni. Za objektivnost i realnost tih informacija značajnu ulogu ima eksterna – nezavisna revizija.

Ključne reči: Finansijsko izveštavanje, finansijske informacije, finansijski izveštaji, eksterna revizija, odluke, upravljanje.

1. Uvod

Dugoročna uspešnost preduzeća i njegova konkurentna sposobnost, posledica su delovanja postojećih i budućih aktivnosti preduzeća. Preduzeća se moraju kontinuirano razvijati da bi osigurala stabilnost i opstanak na tržištu. U takvim okolnostima donošenje poslovnih odluka, sastavni su i nezaobilazni deo upravljačke aktivnosti. Te aktivnosti su usko povezane sa računovodstvom i imaju svoj računovodstveno – finansijski sadržaj. Upravljanje preduzećem je proces u kome su neophodne kvalitetne informacije. Informacija je kvalitetna ako je pouzdana, a samim tim i korisna u procesu donošenja poslovnih odluka. Značajan deo tih informacija nastaje u računovodstvenom informacionom sistemu.

U pouzdanost, to jest realnost i objektivnost informacija koje su sadržane u finansijskih izveštajima korisnike uverava eksterna - nezavisna revizija, koja ima svoja pravila rada i koja radi u javnom interesu. Za utvrđivanje

---

¹ Stručni rad. Primljeno u redakciju: 01.04.2013. Prihvaćeno za objavljivanje: 10.06.2013

realnosti i objektivnosti prikazanih informacija u finansijskim izveštajima moraju se utvrditi određeni kriterijumi, jer bez određenih kriterijuma nije moguće dati ocenu da li su informacije u finansijskim izveštajima realne i objektivne.

Revizija finansijskih izveštaja je proces ispitivanja i ocene realnosti i objektivnosti finansijskih izveštaja, koji je definisan Međunarodnim standardima revizije, od faze prihvatanja obaveze revizije do faze sastavljanja i izdavanja izveštaja o obavljenoj reviziji finansijskih izveštaja. Finansijske informacije sadržane u revidiranim finansijskim izveštajima čine pouzdanu osnovu za donošenje poslovnih odluka, korisnicima tih finansijskih izveštaja.

2. Cilj finansijskog izveštavanja

Najznačajni deo sistema preduzeća je računovodstveni sistem koji je karakterističan po tome što se bavi prikupljanjem finansijskih podataka, njihovim procesiranjem i sastavljanjem finansijskih izveštaja koji su namenjeni korisnicima radi donošenja brojnih odluka. Ove odluke mogu da budu usmerene u pravcu razmišljanja korisnika da li da zadrže ili prodaju svoja ulaganja u preduzeće ili da ponovo imenuju ili zamene rukovodstvo. Ekonomske odluke koje donose korisnici finansijskih izveštaja podrazumevaju procenu sposobnosti preduzeća da stvara novac i njegove ekvivalente kao i izvesnost i dinamiku stvaranja istih, sposobnost preduzeća da izmiri svoje dospеле obaveze, vrati pozajmljene kredite, dodatno se zaduži kod banaka i na kraju da isplati dividendu vlasnicima.

U osnovi finansijskog izveštavanja tri su osnovna cilja i to: 1) kroz finansijsko izveštavanje korisnicima finansijskih izveštaja moraju biti osigurane razumljive, upotrebljive i pouzdane informacije radi donošenja odgovarajućih odluka u vezi investiranja, kreditiranja i sl. 2) finansijsko izveštavanje mora biti tako da osigurava informacije o novčanim tokovima (cash flows) koje će pomoći sadašnjim i budućim investitorima i kreditorima kao i ostalim korisnicima u donošenju odluka o vremenu, iznosu i izvesnosti, odnosno neizvesnosti budućih primitaka od dividendi, kamata, prodaje i sl. i 3) finansijsko izveštavanje mora biti tako da osigurava informacije o ekonomskim resursima preduzeća, njihovoj funkciji i potrebama za dodatnim resursima². Iz navedenih ciljeva jasno se uočava da je prvi cilj orijentisan na investitore i kreditore, drugi na novčane tokove i treći na resurse preduzeća.

---

² E.G. Flamhoiz / M. A. Diamond – D.T. Flamhoiz: Financial Accounting. Macmillan Publishing Company, New York, 1986, str. 154.

Problematika ciljeva finansijskog izveštavanja sadržana je u Okviru za sastavljanje i prezentaciju finansijskih izveštaja i u okviru Međunarodnih računovodstvenih standarda. Ovaj okvir ističe: ³ "Finansijski izveštaji imaju za cilj da pruže informacije o finansijskom položaju, uspešnosti i promenama u finansijskom položaju preduzeća, koje su korisne širem krugu korisnika za donošenje poslovnih odluka. Finansijski izveštaji koji su pripremljeni za ovu svrhu, zadovoljavaju uobičajene potrebe većine korisnika. Međutim finansijski izveštaji ne pružaju sve informacije koje bi korisnicima mogle biti nužne pri donošenju nekih ekonomskih odluka, budući da uglavnom daju sliku o finansijskim učincima prošlih događaja i ne pružaju nefinansijske informacije."

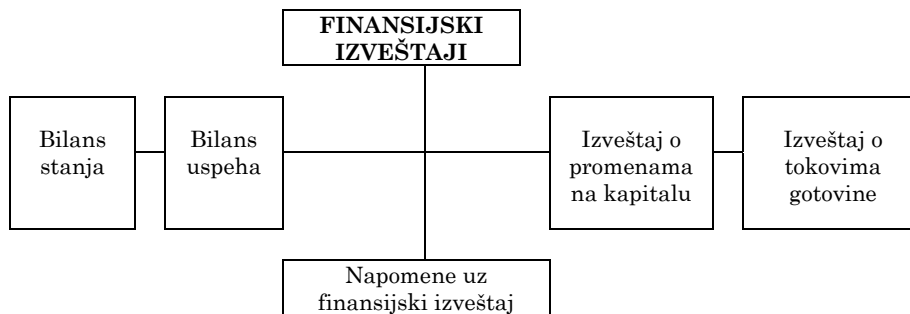
Osnovna pretpostavka za ostvarenje ovih ciljeva su finansijski izveštaji koji su sastavljeni u skladu sa odgovarajućim načelima i standardima koji se koriste kao vodič prilikom obračunavanja i iskazivanja iznosa na pozicijama u finansijskim izveštajima.

3. Kvalitativne odlike finansijskih informacija

Za upoznavanje poslovanja nekog preduzeća neophodna je informaciona podloga. Najznačajni deo takvih informacija nastaje u računovodstvu i zapisan je u finansijskim izveštajima. Osnovni zadatak računovodstva, kao uslužne funkcije neophodne za upravljanje preduzećem je prikupljanje i obrada podataka finansijske prirode i prezentacija tako dobijenih informacija zainteresovanim korisnicima. U tom kontekstu finansijski izveštaji predstavljaju završnu fazu računovodstvenog procesiranja podataka i pojavljuju se kao nosioci računovodstvenih informacija. Osnovni cilj finansijskog izveštavanja je pružanje informacija zainteresovanim korisnicima o finansijskom položaju, uspešnosti poslovanja i novčanim tokovima preduzeća. Informisati korisnike znači prezentirati im sve relevantne i istovremeno pouzdane računovodstvene informacije po formi i suštini. Ove informacije su sadržane u finansijskom izveštaju koji čine: 1) bilans stanja, 2) bilans uspeha, 3) izveštaj o promenama na kapitalu, 4) izveštaj o tokovima gotovine i 5) napomene uz finansijske izveštaje. Klasifikaciju osnovnih finansijskih izveštaja moguće je prikazati kao što je učinjeno na slici:

---

³ Okvir za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja "Službeni Glasnik RS", br. 77/2010.

Slika 1. Klasifikacija osnovnih finansijskih izveštaja

Kvalitet finansijskih izveštaja razmatra se u kontekstu kvaliteta informacija koje su sadržane u tim finansijskim izveštajima. Informacija je kvalitetna ako je korisna u procesu donošenja poslovnih odluka.

Prema Okviru za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja kvalitativna obeležja finansijskih izveštaja mogu se razvrstati u četiri grupe i to: 1) razumljivost; 2) značajnost; 3) pouzdanost i 4) uporedivost.

Razumljivost Informacije sadržane u finansijskim izveštajima su kvalitetne ako su odmah razumljive korisniku tih informacija. Da bi informacija bila razumljiva korisnici finansijskih informacija treba da poznaju prirodu poslovanja, ekonomskih aktivnosti, računovodstva i da informacije proučavaju s dužnom pažnjom. I one informacije koje su po svojoj prirodi teške za razumevanje ne smeju biti izostavljene iz finansijskih izveštaja, zbog toga što su važne u donošenju poslovnih odluka.

Važnost Pod važnošću se podrazumeva korisnost informacija sadržanih u finansijskim izveštajima pri donošenju poslovnih odluka. Informacije su korisne kada pomažu korisniku da proceni prošle, sadašnje i buduće događaje koji su od važnosti za donošenje poslovnih odluka ili da koriguju njihove pređašnje procene.

Pouzdanost Informacije su korisne samo kada su pouzdane. Informacije su pouzdane kada su ispunjeni sledeći zahtevi: 1) verodostojno prikazivanje;

2) suština je važnija od forme; 3) neutralnost; 4) obazrivost; i 5) uporedivost.⁴

Informacije su verodostojne kada su poslovni događaji istinito i fer prikazani u finansijskim izveštajima i u skladu sa kriterijumima za njihovo priznavanje. Tako na primer, informacije koje su sadržane u bilansu stanja su verodostojne ako se zasnivaju na transakcijama i drugim događajima na osnovu kojih su nastale imovina i obaveze na dan sastavljanja finansijskih izveštaja.

Informacije su pouzdane samo kada su neutralne, odnosno kada nisu unapred određene. *Informacija prikazuje istinito* poslovne događaje kada su poslovni događaji prikazani u skladu sa svojom suštinom, a ne u skladu sa zakonskom formom.

Prilikom sastavljanja finansijskih izveštaja neophodan je određen stepen *opreznosti*, posebno se ta opreznost preporučuje prilikom donošenja određenih računovodstvenih procena. Računovodstvene procene moraju biti takve da se imovina prikaže po verovatno najnižim vrednostima, a obaveze po verovatno najvišim vrednostima, kako stvarne obaveze tako i potencijalne (moguće) obaveze.

U kontekstu uporedivosti važna informacija za korisnike odnosi se na primenu računovodstvenih politika i procena pri sastavljanju finansijskih izveštaja tekućeg i prethodnog perioda, kao i o promenama računovodstvenih politika i procena u tekućem u odnosu na prethodni period.

4. Primena računovodstvenih načela kao osnov kvalitetnog izveštavanja

Finansijski izveštaji trebaju da prikažu realnu i poštenu sliku imovine, obaveza, kapitala i finansijskog rezultata. Da bi se cilj postigao, oni moraju biti materijalno ispravni. Pod materijalno ispravnim bilansima podrazumevaju se finansijski izveštaji koji su sastavljeni u skladu sa: 1) načelima urednog bilansiranja, 2) računovodstvenim standardima, 3) odgovarajućom zakonskom regulativom i 4) internim računovodstvenim aktima preduzeća. Jednostavno rečeno bilansni podaci su upotrebljivi za krajnje korisnike, pod uslovom da su korišćena adekvatna načela i postupci bilansiranja.

---

⁴ Međunarodni standardi revizije, prevod sa engleskog, SRRS, Beograd, 2011.

Finansijski izveštaji se sastavljaju uz poštovanje sledećih načela: (1) načelo stalnosti pravnog lica, (2) načelo doslednosti, (3) načelo opreznosti, (4) načelo uzročnosti prihoda i rashoda, (5) načelo pojedinačnog procenjivanja imovine i obaveza i (6) načelo identiteta bilansa.⁵

Načelo stalnosti Pri sastavljanju finansijskih izveštaja polazi se od pretpostavke da će preduzeće poslovati u dužem vremenskom periodu i da neće značajno smanjiti obim poslovanja. Načelo stalnosti obavezuje pravna lica da, ukoliko se dovede u pitanje vremenska neograničenost poslovanja, pripremi finansijske izveštaje na drugoj osnovi i da se ta osnova obelodani. Ovo načelo nalaže da se bilansiranje vrši u skladu sa načelom istorijskog troška (nabavne vrednosti) i načelom opreznosti. Prednost ovog načela je u tome što se lako može utvrditi nabavna vrednost. Nedostatak je u inflatornim uslovima poslovanja kada bilansne pozicije prikazuju istorijsku vrednost koja zbog porasta cena nije realna.

Prema načelu doslednosti (konzistentnosti) jednom usvojena pravila i računovodstvene politike treba primenjivati duži vremenski period bez promene. Poslovni događaji se moraju evidentirati prema unapred postavljenim pravilima iz perioda u period. Na taj način informacije koje sadrže finansijski izveštaji mogu biti uporedive. Međutim, to ne znači da se pravno lice neće odlučiti na promenu računovodstvenih politika. Naprotiv, ukoliko proceni da je novi pristup bolji, potrebno je da takvu odluku dodatno obrazloži, te da kvantificira njen uticaj na poslovanje preduzeća i obelodani razloge za takvu odluku.

Načelo opreznosti polazi od zahteva od mogućih gubitaka u toku poslovanja. Ono nalaže da se prihodi priznaju samo onda kada su stvarno nastali, a rashodi i kada su mogući.

Može se reći da se načelo opreznosti sastoji u tome da se prilikom sastavljanja finansijskih izveštaja aktiva i prihodi ne precene a rashodi i obaveze ne potcene. Ovo svakako ne treba da bude opravdanje za one koji imaju nameru da iskrive (zamagle) finansijske izveštaje.

Načelo uzročnosti nalaže da se prihodi i rashodi koji su nastali iskažu u obračunskom periodu kome pripadaju bez obzira kada će biti prihodi naplaćeni ili rashodi plaćeni. Ovo načelo vezano je za utvrđivanje rezultata poslovanja preduzeća. Prihode i rashode ima smisla upoređivati samo ako pripadaju istom vremenskom periodu.

Prema načelu pojedinačnog procenjivanja grupna procenjivanja imovine i obaveza nisu dozvoljena.

---

⁵ Zakon o računovodstvu i reviziji („Službeni glasnik RS”, br. 46/06 i 111/09).

Načelo identiteta bilansa zahteva da bilans otvaranja poslovnih knjiga zahteva da bilans otvaranja za tekuću godinu moga da bude identičan zaključnom bilansu za prethodnu godinu.

5. Ekterna revizija kao pretpostavka kvalitetnog finansijskog izveštavanja

Revizija se u tržišno orijentisanim zemljama razvija kao profesija koja ima svoja pravila rada i koja radi u javnom interesu. Potražnja za revizijom nastaje iz potencijalnih sukoba interesa vlasnika kapitala i menadžmenta. Vlasnici kapitala uglavnom zahtevaju od menadžmenta niz finansijskih izveštaja da bi se što realnije prikazali finansijski položaj i uspešnost u poslovanju. Za utvrđivanje realnosti i objektivnosti prikazanih informacija u finansijskim izveštajima moraju se utvrditi određeni kriterijumi, jer bez određenih kriterijuma nemoguće je oceniti da li su informacije u finansijskim izveštajima realne.

5.1. Cilj i funkcija eksterne revizije finansijskih izveštaja

Eksterna revizija je usmerena pre svega na reviziju finansijskih izveštaja. Ovu reviziju obavljaju eksterni revizori koji rade u okviru revizorskih preduzeća, koji u svakom pogledu moraju biti nezavisni u odnosu na klijenta gde se obavlja revizija. Zbog toga se eksterna revizija naziva i "nezavisna revizija" ("independent auditing"). Eksterna revizija se pre svega obavlja za eksterne korisnike (akcionari, kreditori, investitori, dobavljači, kupci, država i najšira javnost), ona je od velikog značaja i za menadžment preduzeća.

Reč revizija potiče od latinske reči "revidere" što znači ponovo videti. U engleskom govornom području za reviziju se upotrebljava pojam "audit". Ova reč potiče od latinske reči "audire" što znači čuti tj. slušati.⁶ Termin je zadržan do današnjih dana i pored toga što ima šire značenje od ovog koje se opisuje.

Inače, postoje različiti pristupi u definisanju nezavisne revizije kako od strane autora tako i od strane institucija. Ono što je zajedničko za sve definicije je činjenica da se nezavisna revizija odnosi na reviziju finansijskih izveštaja.

---

⁶ M. Vujaklija Leksikon stranih reči i izraza str. 86.

Marina Gavrilović

Osnovni cilj revizije je da u izveštaju o reviziji saopšti zainteresovanim korisnicima nezavisno mišljenje o realnosti i objektivnosti finansijskih izveštaja. Nezavisna revizija je proces koji pored faze planiranja i prikupljanja dokaza uključuje i fazu izveštavanja, kada revizor saopštava mišljenje zainteresovanim korisnicima.

Mišljenje revizora pojačava poverenje u finansijske izveštaje time što pruža visok stepen uveravanja da informacije koje su bile predmet revizije ne sadrže materijalno značajnu grešku. Po stepenu uveravanja revizija se razlikuje od srodnih usluga koje revizor pruža, a koje se odnose na preglede i ugovorene postupke. Kod ovih usluga stepen uveravanja je niži.

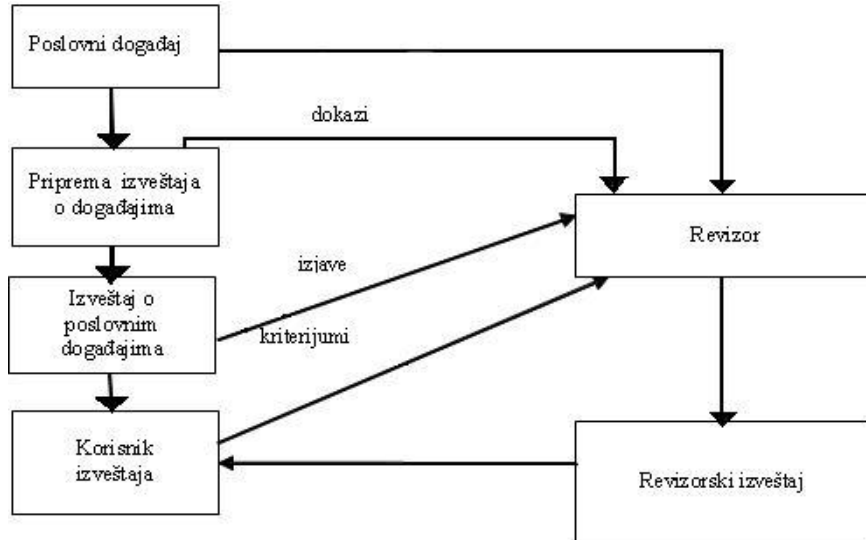
Nezavisna revizija je "planski postupak" koji upućuje na to da reviziju treba dobro planirati što uključuje objektivno prikupljanje i procenu dokaza. Dokazi koje je sakupio revizor moraju biti povezani sa izjavama o poslovnim aktivnostima i događajima koji su sadržani u finansijskim izveštajima koje obelodanjuje uprava (menadžment). Revizor upoređuje prikupljene dokaze o tim izjavama i procenjuje stepen njihove podudarnosti sa unapred postavljenim kriterijima. Obično se za pripremanje finansijskih izveštaja koriste opšteprihvaćena računovodstvena načela. Kažemo "obično" jer kod nekih revizija finansijskih izveštaja mogu se primeniti i drugi kriterijumi, kao što su, primera radi, kod trgovine nekretninama poreski propisi osnovni kriterijumi.

Svaki dobijeni dokaz revizor mora dobro da proceni pre nego što donese zaključak o tome, da li se izveštaji podudaraju sa primenjenim kriterijumima, što zahteva od revizora analitičke sposobnosti i veštine procenjivanja. Da revizor ne bi pogrešio, proces dobijanja i procene dokaza mora biti objektivna i stručna. Na osnovu prikupljenih dokaza sastavlja se i dostavlja revizorski izveštaj zainteresovanim korisnicima.

Na sledećoj slici grafički je predstavljen postupak sprovođenja revizije iz koga proizilaze osnovne funkcije eksterne revizije.⁷

---

⁷ W.F. Messier, JR., DBA, CPA Price Waterhouse llp professor fisher school of accounting university of Florida.

Slika 2. Funkcije revizije finansijskih izveštaja

5.2. Odnos između revizije finansijskih izveštaja i računovodstva

Računovodstvena profesija se može posmatrati u širem i užem smislu. U širem smislu obuhvata računovode i revizore. Uži pristup shvatanja odnosa revizije i računovodstva sastoji se u tome da računovodstvo obuhvata beleženje poslovnih promena do sastavljanja finansijskih izveštaja.

Iz gotovo svake definicije revizije finansijskih izveštaja da se primetiti da postoji određeni odnos između računovodstva i revizije. Predmet revizije su finansijski izveštaji koji sadrže brojne računovodstvene informacije i podatke, a izveštaj revizije povećava vrednost računovodstvenih informacija putem kritičke ocene tih informacija.

Odnos računovodstva i revizije uslovljen je činjenicom da su finansijski izveštaji produkt računovodstva ali i predmet eksterne revizije. Oni su neophodan instrument za postizanje objektivnog i realnog računovodstvenog informisanja o stanju, rezultatima i novčanim tokovima ekonomskog entiteta.

Oblast računovodstva čini sistematsku celinu i to: 1) knjigovodstvo, 2) računovodstveno planiranje, 3) računovodstvena analiza i 4) računovodstveni nadzor.

Marina Gavrilović

Knjigovodstvo je strogo formalizovana i dokumentovana evidencija zasnovana na sistematskom prikupljanju, obradi i hronološkoj evidenciji podataka o svim nastalim ekonomskim događajima, koje ima moć da prikaže sliku celokupnog prošlog poslovanja ekonomskog entiteta. Završni produkt knjigovodstva su finansijski izveštaji koji su izvor svih značajnih informacija i podloga za donošenje odluka. Knjigovodstveni podaci imaju karakter pravnog dokaznog sredstva.

Računovodstveno planiranje je deo čitavog procesiranja podataka o budućnosti. Krajnji produkt računovodstvenog planiranja su projektovani izveštaji koji obuhvataju podatke o predviđenim rezultatima, stanjima i promenama.

Računovodstvena analiza je deo analize iz oblasti informacione funkcije. Ona se bavi upoređivanjem podataka iz finansijskih izveštaja sa podacima iz prethodnog perioda, projekcijama i podacima iz okruženja, utvrđuje stanja uspešnosti poslovanja, odstupanja i uzroke tih odstupanja, procenjuje njihove posledice i nudi predloge za njihovo otklanjanje.

Nadzor, odnosno kontrola može se posmatrati na dva načina i to: (1) kao tekuća računovodstvena kontrola i (2) kao eksterna računovodstvena revizija. Tekuća računovodstvena kontrola je utvrđivanje ispravnosti dokumentacije sa formalne, računске i suštinske strane, naloge za knjiženje poslovnih promena i naloga za korekciju učinjenih nepravilnosti, kako u oblasti računovodstvene funkcije tako i ostalih poslovnih funkcija. Dokumentacija koja služi kao osnov za knjiženje poslovnih promena u poslovnim knjigama mora biti prethodno kontrolisana. Tekuća računovodstvena kontrola se reguliše internim aktima preduzeća. Eksterna računovodstvena revizija se reguliše profesionalnom i zakonskom regulativom.

U oblasti računovodstva i uopšte računovodstvene profesije postoje dve grupe standarda, računovodstveni standardi i standardi revizije. Računovođe onih ekonomskih entiteta koji podležu obaveznoj reviziji moraju znati da na njihove računovodstvene izveštaje bitno utiču računovodstveni standardi, ali i standardi revizije te ih zato moraju dobro poznavati, dok o revizorskim standardima može znati tek toliko da razume rad revizora i ishod njegovog rada.

Ovlašćeni računovodstveni revizor mora vrhunski poznavati računovodstvene standarde, kako bi mogao dati ocenu o usklađenosti postojećih finansijskih izveštaja sa unapred postavljenim kriterijumima odnosno okvirima za finansijsko izveštavanje, u suprotnom dovešće se u pitanje njegova kompetentnost.

6. Korišćenje kriterijuma pri oceni realnosti i objektivnosti finansijskih izveštaja

U kontekstu revizije finansijskih izveštaja veoma su bitna pitanja koja se tiču korišćenja kriterijuma pri oceni realnosti i objektivnosti finansijskih izveštaja i definisanje procedura za ocenu realnosti i objektivnosti finansijskih izveštaja. Osnovni kriterijumi za izražavanje revizorskog mišljenja sadržani su u računovodstvenim načelima i standardima, zakonskim propisima i usvojenim računovodstvenim politikama.

Kod nas se eksterna revizija obavlja u skladu sa profesionalnom i zakonskom regulativom. Profesionalnu regulativu čine: 1) Međunarodni standardi revizije (MSR) i 2) Kodeks etike za profesionalne računovođe, a zakonsku regulativu čini Zakon o reviziji i računovodstvu i određeni podzakonski akti.⁸

Profesionalna regulativa revizije obuhvata principe, pravila, načela, smernice i standarde čijom se primenom znatno rasterećuje zakonska regulativa, i obezbeđuju stručna rešenja u oblasti revizije bez mešanja i uticaja države. U literaturi zemalja sa razvijenom revizorskom praksom uglavnom se revizija obavlja u skladu sa profesionalnom regulativom koju čine:

- opšteprihvaćena računovodstvena načela;
- kodeks profesionalne etike i
- standardi revizije.

6.1. Međunarodni standardi i saopštenja revizije, kontrole kvaliteta, pregleda, ostalih uveravanja i srodnih usluga (ISA)

Međunarodne standarde revizije objavljuje Odbor za međunarodne standarde revizije i uveravanja (IAASB). Međunarodni standardi revizije nisu dati kao nepromenljivi, već naprotiv, podložni su promenama, usavršavanju i prilagođavanju novonastalim situacijama.

Poslednji objavljen prevod ovih standarda izdao je Savez računovođa i revizora Republike Srbije, tokom 2011. godine, koji je zaštićen od strane Međunarodne federacije računovođa (IFAC)⁹. Njihov cilj je da definišu okvire, procedure i postupke delovanja revizora u procesu revizije i u izvršavanju usluga koje revizori pružaju svojim korisnicima. Primena Međunarodnih standarda revizije je u skladu sa potrebama globalnog

---

⁸ Zakon o računovodstvu i reviziji („Službeni glasnik RS”, br. 46/06 i 111/09).

⁹ Međunarodni standardi revizije, prevod sa engleskog, SRRS, Beograd, 2011.

Marina Gavrilović

tržišta kapitala, radi ujednačavanja pristupa prilikom revizije finansijskih izveštaja preduzeća, banaka i drugih finansijskih organizacija, da bi se obezbedila globalna stabilnost finansijskog sistema.

Međunarodni standardi revizije sadrže osnovne principe, bitne postupke, odgovarajuće smernice i uputstva. Ovi standardi i saopštenja su podeljeni na sledeće oblasti:

- Predmetna pitanja,
- Uvod (oznake),
- Opšti principi i odgovornosti (200-299),
- Procena rizika i odgovori na procenjene rizike (300-499),
- Revizorski dokaz (500-599),
- Korišćenje rada drugih (600-699),
- Zaključci revizije i izveštavanje (700-799) i
- Specijalne oblasti (800-899)."¹⁰

"Osnovne koristi od međunarodno prihvatljivih standarda revizije su sledeće: 1) čitaocima revizorskog izveštaja u drugim zemljama daju poverenje u revizorsko mišljenje, odnosno daju kredibilitet radu stranog revizora, i kredibilitet finansijskim izveštajima, 2) pomažu čitaocima u stvaranju međunarodnih finansijskih komparacija, 3) pomažu i usmeravaju tok investicionog ulaganja, 4) olakšavaju zemljama u razvoju da formiraju svoje nacionalne standarde, 5) povećavaju kredibilitet i efektivnost finansijskog izveštavanja svuda gde je menadžment (koji priprema finansijske izveštaje) odvojen od onih koji ih koriste." ¹¹

Angažovanja na osnovu kojih se pruža uveravanje, koje ne spada u reviziju ili pregled finansijskih informacija definisana su u Međunarodnim standardima revizije (ISA), Međunarodnim standardima na pregledu (ISRE) i Međunarodnim standardima angažovanja na osnovu kojih se pruža uveravanje (ISAE). Ovi standardi su grupisani na sledeći način:

- Okvir,
- Saopštenja o međunarodnoj praksi revizije – IAPS (1000 -1100),
- Međunarodni standardi na pregledu (2000-2699),
- Međunarodni standardi angažovanja na osnovu kojih se pruža uveravanje - ISAE (3000 - 3999) i
- Srodne usluge (4000-4699).

Postupak primene Međunarodnih standarda revizije u najvećoj meri zavisi od metodologije revizije koju su u obavezi da pripreme preduzeća za reviziju.

---

¹⁰ Međunarodni standardi revizije, prevod sa engleskog, SRRS, Beograd, 2011.

¹¹ Radebaugh, L./Gray, S. International Accounting and Multinational Enterprises, 4/E, Waley, 1997. p 660.

Metodologija nije izričito propisana, ali ona mora biti u skladu sa zahtevima datim u Međunarodnim standardima revizije. Kojim pitanjima će dati veći značaj neko preduzeće za reviziju zavisi od procene tog preduzeća, i njegove spremnosti da preuzme rizik od pogrešnog izražavanja mišljenja.

6. 2. Kodeks profesionalne etike revizora

Preduzeća za reviziju i licencirani eksterni revizori dužni su da se pridržavaju Kodeksa etike u svom radu. Kodeks profesionalne etike revizora predstavlja skup pravila ponašanja "koja u prvom redu predstavljaju popis dopuštenih i zabranjenih radnji. Dodatak ovim pravilima su njihove interpretacije kako ne bi bilo ni malo sumnje u pogledu njihove razumljivosti. Interpretacije su u osnovi vodič za profesionalno ponašanje. Ponašanje prema etičkim pravilima predstavlja merodavne odgovore kako se u određenim specifičnim situacijama treba ponašati, a da se ne izneveri duh Kodeksa profesionalne etike. Osnovne odrednice profesionalne etike su:

- nezavisnost i profesionalni integritet,
- udovoljavanje standardima i kompetentnost,
- poštenje, nepristrasnost i odgovornost,
- saradnja i dobri odnosi s kolegama i
- podizanje ugleda profesije u javnosti.¹²

Ove odredbe nisu nepromenljive, naprotiv svaka novina se prihvata i uvažava. Tako na primer, došlo je do promena u vezi sa reklamiranjem revizorskih preduzeća u davanju svojih usluga. Naime, danas je dopušteno reklamiranje revizorskih preduzeća ako se pri tome ne naruši interes klijenta u smislu njegovog dovođenja u zabludu, a ranije to nije bilo dopušteno. Ova promena proizašla je iz toga što bi velika revizorska preduzeća držala monopol na tržištu a mala ne bi došla do izražaja. Ovakvom promenom ojačava se zdrava konkurencija revizorskih preduzeća u pružanju svojih usluga.

Nepridržavanje kodeksa profesionalne etike povlači za sobom odgovornost revizora pred profesionalnom organizacijom.

6.3. Računovodstvena načela

Pored toga što su Međunarodni standardi revizije primarni kriterijum prilikom izražavanja mišljenja o istinitosti i objektivnosti računovodstvenih izveštaja, i računovodstvena načela vremenom su postala

---

¹² Više o tome videti R.Kovačević: Revizorska profesija cit. str. 111.

važan kriterijum. Korišćenje računovodstvenih načela kao kriterijuma dozvoljavaju revizijski standardi. Prema revizijskim standardima zahteva se da revizor u svom izveštaju naglasi da li su finansijski izveštaji sastavljeni u skladu sa računovodstvenim načelima. U uobičajenom revizorskom izveštaju navodi se da "revizija uključuje ocenu primenjenih računovodstvenih načela" i da "finansijski izveštaji prikazuju realno i objektivno ....u skladu s računovodstvenim načelima".

Pre nego što revizor u svom izveštaju napiše takvu izjavu, donosi odluku o tome: 1) da li su računovodstvena načela primenljiva u datim okolnostima, 2) da li su finansijski izveštaji, uključujući i napomene, na odgovarajući način objavljeni, 3) da li su informacije u finansijskim izveštajima razvrstane i sabrane na pravi način i 4) da li finansijski izveštaji odražavaju poslovne događaje tako da su finansijski položaj, uspešnost u poslovanju, novčani tokovi i promene na kapitalu prikazani u okviru prihvatljivih granica.

Tako na primer, u revizorskom standardu br. 69. (AU 411) *Auditing Standards Board* (Odbor za donošenje revizijskih standarda) je ustrojio hijerarhiju izvora utvrđenih računovodstvenih načela. Hijerarhija računovodstvenih načela biće prikazana u sledećem pregledu.¹³

Tabela 1. Hijerarhija računovodstvenih načela

Preduzeća koja nisu u vlasništvu države	Državne i lokalne vlasti
Ustanovljena računovodstvena načela	
A) 1. Standardi i tumačenja Odbora za standarde finansijskog računovodstva (FASB Statemens and interpretations) 2. Mišljenje Odbora za računovodstvena načela (APB Opinions) 3. Bilteni Američkog instituta ovlašćenih javnih računovođa o računovodstvenim istraživanjima (AICPA Accounting Research Bullentins)	A) 1. Standardi, tumačenja i tehnički bilteni Odbora za računovodstvene standarde državnih organizacija (GASB Statements and Interpretations) 2. Propisi Američkog instituta ovlašćenih javnih računovođa i odbora za standarde finansijskog računovodstva ako ih standardi ili tumačenja Odbora za računovodstvene standarde državnih organizacija smatraju primenjivim na državne i lokalne vlasti.
B) 1. Tehnički bilteni odbora za standarde finansijskog računovodstva (FASB Technical Bulletins) 2. Revizijski i računovodstveni vodiči Američkog instituta ovlašćenih javnih	B) 1. Tehnički bilteni Američkog odbora za računovodstvene standarde državnih organizacija (GASB Technical Bulletins) 2. Propisi ako ih Američki institut ovlašćenih javnih računovođa smatra

¹³ William F. Messier, JR. (izvor SAS br. 69, Značenje izraza revizorskog izveštavanja) "Prikazati tačno u skladu s opšteprihvaćenim računovodstvenim načelima" (The meaning of Present Fairly in Conformity with Generally Accepted Accounting Principles in the independent Auditors Report) (AU 411).

Finansijsko izveštavanje u savremenim
uslovima poslovanja

<p>računovođa o delatnostima (AICPA Industry Audit and Accounting Guides)</p> <p>3. Standardi Američkog instituta ovlašćenih javnih računovođa o bilansu (AICPA Statements of Position)</p>	<p>primenljivim na državne i lokalne vlasti: Revizijski i računovodstveni vodiči Američkog insituta ovlašćenih javnih računovođa o delatnostima (AICPA Industry Audit and Accounting Guides)</p> <p>3. Standardi Američkog instituta ovlašćenih javnih računovođa o bilansu (AICPA Statements of Position).</p>
<p>V)</p> <p>1. Sporazumi radne grupe Odbora za standarde finansijskog računovodstva za rešavanje bitnih pitanja (FASB Emerging issues Task Force)</p> <p>2. Bilteni Američkog instituta ovlašćenih javnih računovođa o praksi (AICPA Practice Bulletins)</p>	<p>V)</p> <p>1. Sporazum Radne grupe Odbora za računovodstvene standarde državnih organizacija za rešavanje hitnih pitanja (GASB Emerging Issues Task Force)</p> <p>2. Bilteni Američkog instituta ovlašćenih javnih računovođa o praksi ako ih Institut smatra primenljivim na državne i lokalne vlasti.</p>
<p>G)</p> <p>1. Računovodstvena tumačenja Američkog instituta ovlašćenih javnih računovođa, Pitanja i odgovori (Qs and As)</p> <p>2. Publikacije Odbora za standarde finansijskog računovodstva, kao i priznata praksa iz delatnosti.</p>	<p>G)</p> <p>1. Pitanja i odgovori (Qs and As) Publikacije Odbora za računovodstvene standarde državnih organizacija, kao i priznata i ustaljena praksa u delatnosti.</p>
<p>E) Ostala računovodstvena literatura</p>	<p>E) Ostala računovodstvena literatura</p>

Kada revizor ne može da se opredeli za neki od izvora prikazanih u prethodnoj tabeli uputno je da primeni postupke navedene u višoj kategoriji.

Kod procene pravilnosti primene računovodstvenih postupaka za nastali poslovni događaj revizor treba da razlikuje suštinu poslovnog događaja od njegove forme. Poslovni događaj treba da se evidentira tako da odrazi ekonomsku suštinu. Tako na primer, ako preduzeće sklapa ugovor o lizingu čija je suština nabavka sredstva zaduženjem, ugovor treba da se evidentira kao finansijski lizing, a ne kao poslovni lizing.

7. Izveštaj o izvršenoj reviziji kao finalni proizvod revizije finansijskih izveštaja

Poslednja faza revizije u kojoj se kompletiraju i izvode revizorske procedure smatra se faza završetka revizije.¹⁴ Posle završene revizije ostaje izdavanje izveštaja u kome će se oceniti kvalitet informacija koje sadrže fi-

¹⁴ dr M.Andrić Revizija računovodstvenih izveštaja, treće dopunjeno izdanje Subotica,2002.

Marina Gavrilović

nansijski izveštaji izražavanjem mišljenja revizora. Ono mora biti jasno i nedvosmisleno.

Revizor treba da izbegava nejasno izveštavanje kad god je to moguće i treba da nastoji da ono bude jasno, s obzirom na značaj izveštaja revizora i njegov profesionalizam.

Međunarodni standard revizije 700 ISA daje smernice o formi i sadržini izveštaja o izvršenoj reviziji. Prema ovom standardu osnovni elementi koje revizorski izveštaj treba da sadrži su:

- naziv izveštaja,
- adresa kome je izveštaj upućen, skupštini akcionara ili upravnom odboru klijenta,
- uvodni pasus,
- pasus u kome se navodi obim revizije,
- pasus o mišljenju revizora,
- naziv revizorskog preduzeća,
- potpis i datum revizorskog izveštaja.

Revizorski izveštaj mora biti tačno naslovljen da iz naslova korisnik izveštaja može zaključiti da je izveštaj sastavljen od strane nezavisne eksterne revizije. Revizorski izveštaj se uobičajeno šalje upravi klijenta ili deoničarima preduzeća. On mora sadržati tri bitne činjenice. Prva, da se naglasi koji su finansijski izveštaji obuhvaćeni revizijom. Druga, da sadrži izjavu da su finansijski izveštaji uglavnom odgovornost menadžmenta uprave. Treća, on uključuje odgovornost revizora za izraženo mišljenje o realnosti i poštenosti finansijskih izveštaja.

Prema Međunarodnim standardima revizije postoje dve vrste izveštaja o reviziji i to:¹⁵

1. Standardni izveštaj o reviziji odnosno izveštaj u kome je izraženo pozitivno ili neuslovljeno mišljenje i
2. Modifikovani (nestandardni) izveštaj o reviziji u kome je izraženo mišljenje sa rezervom, uzdržavajuće ili negativno mišljenje.

U prvom slučaju najčešća vrsta revizorskog izveštaja je revizorski standardni pozitivni izveštaj. To znači da su informacije koje sadrži finansijski izveštaj u skladu sa identifikovanim okvirom za finansijsko izveštavanje. (standardima revizije, zakonskim propisima i kodeksom profesionalne etike).

Pored pozitivnog standardnog, revizorski izveštaj može biti i modifikovan odnosno nestandardni. Smatra se da je izveštaj modifikovan kada pitanja

---

¹⁵ Međunarodni standardi revizije, Ibidem.

o kojima se raspravlja nemaju uticaja na mišljenje revizora (skretanje pažnje na određena pitanja).

U ovom slučaju izveštaj revizora je pozitivan s tim što revizor u izveštaju skreće pažnju na određena pitanja dodavanjem pasusa radi rasvetljavanja materijalno značajnih pitanja koja se, na primer, odnose na problem stalnosti poslovanja preduzeća. Isto tako mora se prikazati neizvesnost budućih događaja na koje ne može uticati pravno lice (npr. sudski sporovi) a koji mogu uticati na finansijske izveštaje.

Kada se radi o pitanjima koja imaju uticaja na mišljenje revizora on izražava:

- mišljenje s rezervom,
- uzdržavajuće mišljenje i
- negativno mišljenje.

Revizijski izveštaj daje ili ne daje vrednost (kredibilitet) finansijskim izveštajima u kojima su sadržane finansijske informacije, koje se koriste za donošenje poslovnih odluka. Finansijski izveštaji postaju upotrebljivi za korisnike tek kada to svojim potpisom u izveštaju potvrdi licencirani ovlašćeni revizor. Pitanje revizorskog izveštaja nije formalno i s pravom se naglašava da izveštaj revizora obezbeđuje poverenje, a poverenje i sloboda informacija bitni su faktori uspešnog savremenog privređivanja.

8. Zaključna razmatranja

Osnovni cilj svakog ekonomskog entiteta je rast, razvoj i održavanje na tržištu. Zato je potrebno da se razvojem ekonomskog entiteta upravlja a ne da se prepusti stihiji. Za upravljanje su potrebne informacije. Najveći deo tih informacija se procesira u računovodstvu i obelodanjuje u finansijskim izveštajima. Činjenica o vrhunskoj ulozi informacija u svim područjima aktivnosti i života, predodređuje potencijalnu važnost računovodstvene informacije o stanju i rezultatu poslovanja ekonomskog entiteta. Ovo takođe određuje važnost i društvenu ulogu računovođe u okviru entiteta, a šire i ovlašćenog računovodstvenog revizora.

Pri tome revizija finansijskih izveštaja osigurava pouzdanost tih informacija. Finansijski izveštaji za revizora predstavljaju izvore dokaza na osnovu kojih se potvrđuje ili ne potvrđuje istinitost i objektivnost tih informacija.

Reference

1. Andrić dr M. Revizija računovodstvenih izveštaja, treće dopunjeno izdanje Subotica, 2002,
2. E.G. Flamhoiz / M. A.Diamond – D.T. Flamhoiz: Financial Accounting. Macmillan Publishing Company, New York, 1986,
3. M. Vujaklija Leksikon stranih reči i izraza,
4. Međunarodni standardi revizije, prevod sa engleskog, SRRS, Beograd, 2011. godine,
5. Okvir za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja "Službeni Glasnik RS", br. 77/2010,
6. Radebaugh, L./Gray, S. International Accounting and Multinational Enterprises, 4/E, Waley, 1997. p 660.
7. Zakon o računovodstvu i reviziji („Službeni glasnik RS”, br. 46/06 i 111/09),
8. W.F.Messier, JR., DBA, CPA Price Waterhouse llp professor fisher school of accounting university of Florida.

FINANCIAL REPORTING IN TERMS OF MODERN BUSINESS

Marina Gavrilović
"Auditing" doo, Vrnjačka Banja

Abstract: In the modern business environment, the market has a fair rules that evaluates the performance of the business activities of each participant, as well as an objective tool to not forgive anyone the wrong made business decisions. Each wrong made business decision comes at a price, which is the most expensive on the market wage. In order to avoid such inconveniences management must be based on quality, reliable informations. Important place in the context of information by belonging information contained in the financial statements, which are very large information potential, for many users. For objectivity and veracity of information by significant role external - independent audit.

Keywords: Financial reporting, financial information, financial statements, external audit, decisions, management.